

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЯК ОСНОВА ЗРОСТАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Коваленко О. В., д.е.н., с.н.с.,

зав. відділом економічних досліджень та інноваційного провайдингу,

Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ, Україна

ORCID 0000-0001-8364-3316

Коткова Н. С., к.е.н., с.н.с., старший науковий співробітник відділу

економічних досліджень та інноваційного провайдингу

Інститут продовольчих ресурсів НААН, м. Київ, Україна

ORCID 0000-0002-0553-1439

<https://doi.org/10.31073/foodresources2020-14-24>

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних і прикладних аспектів інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств харчової промисловості щодо забезпечення її технічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності. **Мета статті** – розкрити особливості формування та використання інноваційно-інвестиційного забезпечення технічної модернізації харчової промисловості для підвищення її конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках. Застосовано **методи**: діалектичні – для пізнання процесів і явищ; монографічний – для аналізу наукових здобутків учених щодо конкурентоспроможності та напрямів її підвищення; емпіричний – для комплексної оцінки сучасного стану інноваційно-інвестиційного забезпечення харчової промисловості України; порівняльного аналізу – для визначення та аналізу показників технічного забезпечення й оцінки якості зростання технічної озброєності праці харчової промисловості; графічний – для наочного відображення регресійних залежностей. **Результати дослідження.** Визначено показники технічного забезпечення харчової промисловості, здійснено оцінку технічної озброєності праці в харчовій промисловості України. Методом кореляційно-регресійного аналізу обґрунтовано наявність прямого помірного лінійного зв'язку між зміною обсягів капітальних інвестицій та приростом чистого доходу від реалізації продукції в промисловості України та окремих підприємствах харчової галузі. З'ясовано, що на підприємствах харчової промисловості, у тому числі й у великих компаніях, відсутні систематичні заходи щодо інноваційного розвитку, інноваційна активність дуже низька. Обсяги залучених підприємствами інвестицій майже не застосовуються в розробці й впровадженні інновацій. За таких умов додаткове вкладання 1% капітальних інвестицій в промисловість України здатне забезпечити підвищення рівня чистого доходу від реалізації продукції в промисловості лише на 0,292%. Мала частка витрат на інновації в структурі інвестицій не сприяє зростанню конкурентоспроможності ні харчової промисловості, ні економіки країни загалом. **Сфера застосування результатів дослідження.** Результати досліджень мають науково-практичний характер і можуть слугувати джерелом довідкової інформації щодо матеріально-технічного та інноваційно-інвестиційного забезпечення харчової промисловості. Вони можуть стати основою для подальших наукових досліджень й використані економістами, спеціалістами підприємств харчової та переробної промисловості, фахівцями органів влади, науковими працівниками, викладачами, аспірантами і студентами вищих навчальних закладів.

Ключові слова: інновації, інвестиції, матеріально-технічне забезпечення, харчова промисловість, конкурентоспроможність, технічна модернізація, продуктивність, фондоозброєність, фондомісткість, основні засоби, фінансування

INNOVATION AND INVESTMENT PROVISION FOR TECHNICAL MODERNIZATION AS THE BASIS FOR THE GROWTH OF THE FOOD INDUSTRY COMPETITIVENESS

Kovalenko Olga, D-r of Sciences, Economics, Senior Researcher,
Head of Department of Economic Research and Innovation Providing,
Institute of Food Resources of NAAS, Kyiv, Ukraine
ORCID 0000-0001-8364-3316

Kotkova Nataliia, PhD, Economics, Senior Researcher,
Department of Economic Research and Innovation Providing,
Institute of Food Resources of NAAS, Kyiv, Ukraine
ORCID 0000-0002-0553-1439

<https://doi.org/10.31073/foodresources2020-14-24>

The subject of the research is a set of theoretical, methodological and applied aspects of innovation and investment activity of food industry enterprises to ensure its technical modernization and increase competitiveness. **The purpose of the article** is to reveal the peculiarities of the formation and use of innovation and investment support for the technical modernization of the food industry to increase its competitiveness in the domestic and world markets. **Methods applied:** dialectical for knowledge of processes and phenomena; monograph for the analysis of scientific achievements of scientists on competitiveness and directions of its improvement; empirical for a comprehensive assessment of the current state of innovation and investment support of the food industry of Ukraine; comparative analysis to determine and analyze the performance of the technical support and to assess the quality of growth of the technical armament of the food industry; graphic for visual display of regression dependencies. **Research results.** The indices of the technical support of the food industry are determined, the technical equipment of labor in the food industry of Ukraine is evaluated. The method of correlation-regression analysis substantiates the existence of a direct moderate linear relationship between the change in capital investment and the increase in net income from the sale of products in the industry of Ukraine and individual food enterprises. It is found that food processing enterprises, including large companies, lack systematic measures for innovative development, and innovation activity is very low. The volume of investments attracted by enterprises is hardly used in the development and implementation of innovations. In such circumstances, an additional investment of 1% of capital investment in the Ukrainian industry is capable of providing only 0.292% increase in the net income from the sale of industrial products. A small share of the cost of innovation in the investment structure does not contribute to increasing the competitiveness of either the food industry or the country's economy as a whole. **Scope of research results.** The results of the research are scientific and practical in nature and can serve as a source of background information on the logistics, innovation and investment support of the food industry. They can form the basis for further scientific research and are used by economists, food and processing industry professionals, government officials, researchers, faculty, graduate students, and university students.

Keywords: innovations, investments, material and technical support, food industry, competitiveness, technical modernization, productivity, stockholding, capital intensity, fixed assets, financing

Постановка проблеми. В усьому світі інноваційна діяльність розглядається нині як одна з головних умов модернізації економіки. Традиційні галузі виробництва вичерпали

більшість і екстенсивних, і інтенсивних можливості свого розвитку. Тому в багатьох країнах особлива увага приділяється галузям, заснованим на використанні новітніх технологій. Так, в розвинених країнах близько 100% приросту ВВП отримується за рахунок використання результатів наукових досліджень і інновацій, а високотехнологічні галузі визначають економічне зростання й підтягують за собою решту галузей економіки, змушуючи їх адаптуватися до високих технологій. Тому двигуном прогресу за таких умов є інвестування не в кожне виробництво, а лише в те, що сприяє виведенню на ринок принципово нових товарів і техніки. "Саме інноваційний потенціал має стати рушієм економічного зростання та сприяти розвитку всіх сфер економіки, зокрема промисловості та аграрного сектору" [1].

Створення, впровадження і широке поширення нових продуктів, послуг, технологічних процесів стають ключовими факторами зростання обсягів виробництва, зайнятості, інвестицій, зовнішньоторговельного обороту, поліпшення якості продукції, економії трудових і матеріальних витрат, вдосконалення організації виробництва та підвищення його ефективності. Все вищезгадане є основою підвищення конкурентоспроможності підприємств харчової промисловості на внутрішньому та світовому ринках, сприяє покращенню соціально-економічної ситуації в країні й визначає актуальність обраного напряму дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти щодо оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості з метою підвищення її конкурентоспроможності на глобальному, національному та регіональному рівнях, а також на рівні окремих підприємств знайшли належне відображення та отримують подальший розвиток у наукових працях відомих вчених-економістів: Саблука П.Т. [1], Сичевського М.П. [2], Дейнеко Л.В. [3], Юзефовича А.Е. [4], Куця О.І. [5], Бокій О.В. [6], Яценко Л.О. [7] та багатьох інших. Разом з тим, певні аспекти, пов'язані з інноваційно-інвестиційним розвитком харчової промисловості України продовжують залишатися недостатньо дослідженими.

Мета статті – розкрити особливості формування та використання інноваційно-інвестиційного забезпечення технічної модернізації харчової промисловості для підвищення її конкурентоспроможності на внутрішньому та світовому ринках.

Виклад основних результатів дослідження. Відповідно до звіту Всесвітнього економічного форуму (WEF–2018), Індекс глобальної конкурентоспроможності (GCI) ділить країни світу, обрані для аналізу, на три групи відповідно до рівня їх розвитку [8]. *Перша група* – країни "початкової" стадії розвитку. Джерелами їх конкурентоспроможності є сировина або дешева некваліфікована робоча сила. Бізнес у таких країнах конкурує на основі цінової політики, а низька оплата праці зумовлює низьку продуктивність праці. *Другу групу* утворюють країни, що перебувають на стадії ефективного розвитку. Тут впроваджуються складні виробничі процеси, покращується якість продукції, зростає додана вартість. На цій стадії конкурентоспроможність країни оцінюється якістю вищої освіти та професійної підготовки, ефективністю ринку робочої сили (насамперед, його гнучкістю та мобільністю), наявністю більш досконалого законодавства, що сприяє розвитку бізнесу, наявністю стабільної банківської системи, ринку капіталів та землі. Водночас, згадані умови оцінки мають супроводжуватися технологічною готовністю компаній, що представляють певну країну, до широкого залучення в економіку нових технологій. *Третя, вища група* – це країни, що подолали стадію інноваційного розвитку. Перехід окремих країн до цієї стадії став можливим завдяки готовності й здатності їхніх бізнесових кіл конкурувати на глобальних ринках на основі абсолютної новизни своєї продукції, її унікальності та ексклюзивності, найвищих показників якості та складності. На цій стадії конкуренція відбувається на максимально доступному рівні – рівні інновацій.

Аналітиками WEF Україна, віднесена до "початкової" стадії розвитку, де її партнерами є найбільш пострадянські республіки та країни Африки, Азії, Латинської Америки.

Найслабкішою ланкою економічної системи України аналітики вважають структурно-функціональну недосконалість державних органів через їх нездатність адекватно реагувати на гострі виклики сучасності, приймати назрілі рішення, вчасно модернізувати усі сфери суспільного розвитку, відповідно до актуальних завдань сучасної світової економіки [9; 10].

Інноваційний розвиток стимулює модернізацію усіх сфер економіки та суспільства. Основні ознаки модернізації втілюються в нарощуванні можливостей використання сучасних технологій у ключових галузях матеріального виробництва, розширенні форм споживання, створенні соціальних, політичних і культурних умов для розвитку нового виробництва. Вирішальну роль в цьому відіграють нові інформаційні технології та культурно-освітня здатність учасників виробництва до їх використання у виробничих процесах та управлінні. Визначальними індикаторами за цих умов постають продуктивність і конкурентоспроможність [11]. Так, М. Кастельс наголошує, що «продуктивність, за своєю суттю, є похідною від інновації, а конкурентоспроможність – від гнучкості. Таким чином, фірми, регіони, країни, економічні агенти всіх видів і форм налаштовують свої виробничі відносини на збільшення інновацій та гнучкість» [12].

В харчовій промисловості від повноти і своєчасності забезпечення необхідними матеріальними ресурсами та їх раціонального використання залежить виробництво обсягів конкурентоспроможної продукції, ефективність використання робочої сили й основних засобів, рівень витрат на виробництво, а також прибуток, який одержує підприємство-виробник.

Оцінюючи ефективність матеріально-технічного забезпечення харчової та переробної промисловості як необхідного атрибуту модернізації слід відзначити, що частка основних засобів підприємств харчової промисловості в структурі переробної впродовж 2015–2018 рр. збільшувалася і в 2018 році становила 9,76% (табл. 1). Позитивна динаміка показника фондівддачі у харчовій промисловості (3,90 грн/грн.), що перевищив 2018 року показник переробної в 3 рази, свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів. Крім того, цього ж року, з кожної гривні, вкладеної в основні засоби в харчовій промисловості отримано на 0,9 грн (або на 30,0%) більше доходу від реалізації продукції (послуг) ніж у 2015 році.

Зростання показника фондоозброєності за 2015–2018 рр. на 2,88% свідчить про поліпшення оснащення працівників підприємств харчової промисловості основними засобами, однак значною мірою не за рахунок інновацій. На це вказує зменшення частки інноваційної продукції в структурі реалізованої продукції галузі з 1,27 до 1,0%. Це можливо пояснити недостатнім обсягом фінансування інноваційної діяльності.

Харчова промисловість України має потужний потенціал, який можна ефективно використовувати для економічного і соціального розвитку країни. У харчовій промисловості в 2018 році було зайнято 319,98 тис. чол. [13]. Необхідною умовою зростання продуктивності праці і зменшення потреби в трудових ресурсах є зростання рівня фондоозброєності праці. Динаміка фондомісткості знаходиться в прямій залежності від темпів зростання фондоозброєності і продуктивності праці. Якщо темпи зростання продуктивності праці вище темпів зростання фондоозброєності, то фондомісткість продукції буде знижуватися і навпаки. Зіставлення цих показників дає можливість судити про якість технічного переозброєння. Якщо продуктивність праці й фондоозброєність зростають приблизно однаковими темпами, то якість зростання озброєності праці можна оцінити як середню, якщо ж продуктивність праці зростає повільніше, то якість зростання озброєності праці буде низькою. Фондомісткість при цьому зростає, а низькі темпи зростання продуктивності праці уповільнюють виробництво кінцевої продукції, збільшуючи розрив між обсягом виробництва й потребами суспільства.

Таблиця 1

Показники ефективності матеріально-технічного забезпечення харчової та переробної промисловості України за 2015-2018 рр.

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення, 2018 р./ 2015р., +/-	Приріст (спад), 2018 р./ 2015 р., %
Вартість основних засобів харчової промисловості на кінець року, млн грн	130072,24	156578,39	174394,55	122693,2	-7379,04	94,33
% до переробної промисловості	7,85	8,74	14,93	9,76	1,91	x
Ефективність використання основних засобів:						
- фондовіддача в харчовій промисловості, грн/грн	3,00	3,09	3,32	3,90	0,90	130,00
- фондовіддача в переробній промисловості, грн/грн	0,76	0,82	1,56	1,30	0,54	171,05
- фондомісткість в харчовій промисловості, грн/грн	0,33	0,32	0,30	0,26	-0,07	78,78
- фондомісткість в переробній промисловості, грн/грн	1,32	1,22	0,64	0,77	-0,55	58,33
- частка інноваційної продукції в структурі реалізованої продукції харчової промисловості, %	1,27	н/д	0,82	1,00	-0,27	x
Фондоозброєність, тис. грн / особу:						
- харчова промисловість	372,70	455,83	488,36	383,44	10,74	102,88
- переробна промисловість	1009,06	1119,92	719,66	867,72	-141,34	85,99

Джерело: розраховано та складено з використанням [13]

Протягом 2015-2018 рр. в харчовій промисловості України відбулося підвищення фондоозброєності праці на 10,74 тис. грн/особу (табл. 1). При цьому співвідношення темпів зростання продуктивності праці та фондоозброєності протягом досліджуваного періоду перевищувало 1, що вказує на зниження фондомісткості продукції. Отже, для виробництва та реалізації продукції харчової промисловості на суму в 1 грн у 2018 році було витрачено на 0,01 грн менше вартості основних засобів ніж в 2015 (табл. 2).

Таблиця 2

Оцінка технічної озброєності праці харчової промисловості України

Показники	2015	2016	2017	2018
Продуктивність праці, тис. грн / особу	1117,39	1410,52	1620,28	1494,25
Темп росту продуктивності праці, % до попереднього року	139,27	126,23	114,87	92,22
Фондоозброєність праці, тис. грн / особу	372,7	455,83	488,36	383,44
Темп росту фондоозброєності праці, % до попереднього року	118,11	122,30	107,14	78,52
Співвідношення темпів росту продуктивності праці та фондоозброєності праці	1,18	1,03	1,07	1,17

Джерело: розраховано та складено з використанням [13]

Основним джерелом фінансування наукового забезпечення галузей харчової промисловості є державний бюджет. З 2000 року фінансування науки для харчової промисловості здійснювалося в дуже обмежених обсягах (табл. 3).

Таблиця 3

**Національні витрати на дослідження й розробки в Україні,
% до ВВП (у фактичних цінах) за 2015-2018 рр.**

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	Абсолютне відхилення, 2018 р./ 2015р., +/-	Темп приросту, 2018 р./ 2015 р.
ВВП, млн грн	1988544	2385367	2983882	3558706	1570162	78,96
Загальний обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових досліджень і розробок, млн грн	11001,9	11530,7	13379,3	16773,7	5771,8	52,46
<i>% до ВВП</i>	0,55	0,48	0,45	0,47	-0,08	x
Загальні обсяги витрат підприємств на інноваційну діяльність, млн грн	13813,7	23229,5	9117,5	12180,1	-1633,6	-11,83
<i>% до ВВП</i>	0,69	0,97	0,31	0,34	-0,35	x
Загальні обсяги витрат підприємств харчової промисловості на інноваційну діяльність, млн грн	1540,3	2186,5	1401,9	1336,9	-203,4	-13,21
<i>% до ВВП</i>	0,08	0,09	0,05	0,04	-0,04	x

*Джерело: розраховано та складено з використанням [13]
(Національні рахунки. Наука, технології та інновації).*

Зниження часток фінансування на наукові дослідження та інноваційну діяльність в структурі ВВП свідчить про загальне зниження інноваційної активності в країні, у тому числі й в харчовій промисловості.

Активність інноваційної діяльності у харчовій промисловості безпосередньо пов'язана з фінансовим становищем підприємств, які фінансують інновації переважно за рахунок власних коштів (у 2018 р. 89,93%), що з одного боку зменшує навантаження на бюджет країни, а з іншого – зумовлює недостатність коштів для забезпечення вимог науково-технічного прогресу (табл. 4).

У 2015 році з державного бюджету України на фінансування інноваційних робіт для харчової промисловості було виділено 5,3 тис. грн, а в наступні роки державне фінансування не здійснювалось зовсім. Від вітчизняних інвесторів на розвиток інноваційної діяльності галузі надійшло в 2016 році 2050,8 тис. грн або 0,09% від загального обсягу фінансування інновацій.

У загальному обсязі фінансування інновацій в харчовій промисловості незначні частки займали кредити банків, які впродовж 2015–2018 рр. постійно змінювалися: від 4,01% у 2015 р. до 17,15 і 8,08 у наступні два роки. Кошти іноземних інвесторів залучалися в незначних обсягах лише в 2015 і 2016 роках й становили 0,11 та 0,3% від загального обсягу фінансування відповідно.

**Фінансування інноваційної діяльності за джерелами в 2015-2018 рр.
в харчовій промисловості**

Джерело	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік
Фінансування інноваційної діяльності в харчовій промисловості (тис. грн / відсоток до загальних витрат), у т.ч.:	1540271,7 / 100,00	2186483,3 / 100,00	1401995,5 / 100,00	1336861,7 / 100
– власні кошти	1476576,5 / 95,86	1771446,3 / 81,02	1274337,9 / 90,89	1202241,7 / 89,93
– держбюджет	5,3 / 0,0003	- / -	- / -	- / -
– кошти місцевих бюджетів	280,0 / 0,02	6494,0 / 0,30	- / -	- / -
– кошти вітчизняних інвесторів	- / -	2050,8 / 0,09	- / -	- / -
– кошти іноземних інвесторів	1638,0 / 0,11	6525,0 / 0,30	- / -	- / -
– кредити	61771,9 / 4,01	374967,2 / 17,15	113290,7 / 8,08	117210,0 / 8,76
– інші	- / -	25000,0 / 1,14	- / -	- / -

*Джерело: розраховано та складено з використанням [13]
(Наука, технології та інновації)*

Суттєвий негативний вплив на інноваційний розвиток харчової промисловості справляє низький рівень платоспроможного попиту підприємств на науково-технічну продукцію. Відсутність у більшості вітчизняних товаровиробників власних коштів, що супроводжується обмеженістю бюджетних джерел фінансування, не дозволяє їм займатися освоєнням нових технологій.

Слабкою ланкою у формуванні інноваційного ринку харчової промисловості є вивчення попиту на інновації. При відборі інноваційних проектів не проводиться їх достатньо повна економічна експертиза. Щорічно залишається незатребуваною в харчовій промисловості значна частка завершених науково-технічних розробок, що є наслідком відсутності ефективного організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю в умовах ринку – недоліком державного управління [14].

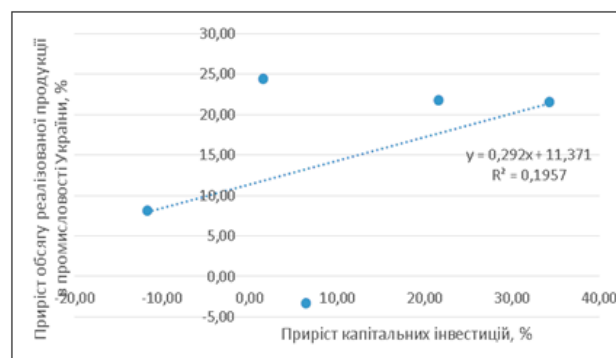
Інноваційно-інвестиційна діяльність відіграє важливу роль у забезпеченні стабільного економічного розвитку харчової промисловості й підвищенні конкурентоспроможності національної економіки. Розглянемо вплив інвестиційного та інноваційного чинників на ефективність виробництва окремих компаній та харчової промисловості загалом.

Для об'єктивної оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності на галузевому рівні здійснено кореляційно-регресійний аналіз наявності зв'язку між інвестиціями та обсягом реалізованої продукції [15]. За результатами дослідження побудовано регресійні однофакторні моделі.

Стан інноваційного розвитку економіки галузі відображають чистий дохід від реалізації продукції і обсяги капітальних інвестицій. Проте динаміка цих показників у 2015–2017 рр. не була синхронною як в окремих великих інтегрованих компаніях, так і в промисловості загалом (рис. 1а). Про це свідчать результати кореляційно-регресійного аналізу, що демонструє прямий помірний лінійний зв'язок між зміною обсягу капітальних інвестицій та приростом чистого доходу від реалізації продукції в промисловості ($r = 0,442$) (рис. 1б).

а) динаміка приросту доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та капітальних інвестицій

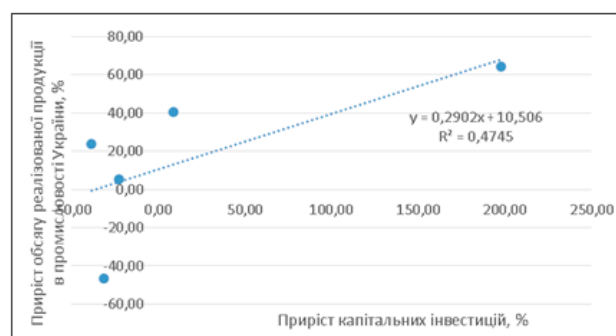
б) вплив приросту капітальних інвестицій на приріст доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Рис. 1. Залежність між зміною обсягів капітальних інвестицій та обсягів реалізованої продукції в промисловості України в 2013-2017 рр.*Джерело: сформовано на основі даних [13].*

На рівні окремих компаній взаємозалежність між досліджуваною парою показників виявлено лише у ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» ($r = 0,689$) (рис. 2) та ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» ($r = 0,643$) (рис. 3). На цих підприємствах у 2018 році доходи від реалізації продукції в середньому на 45% залежали від обсягів капітальних інвестицій, на інші 55% – від інших чинників.

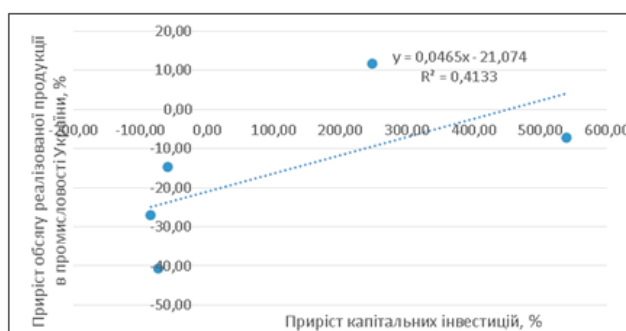
а) динаміка приросту доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та капітальних інвестицій

б) вплив приросту капітальних інвестицій на приріст доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Рис. 2. Залежність між зміною обсягів капітальних інвестицій та обсягів реалізованої продукції ПрАТ «Миронівський хлібопродукт» у 2013-2017 рр.*Джерело: сформовано на основі даних [16].*

а) динаміка приросту доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) та капітальних інвестицій

б) вплив приросту капітальних інвестицій на приріст доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)

Рис. 3. Залежність між зміною обсягів капітальних інвестицій та обсягів реалізованої продукції ПрАТ «Київська кондитерська фабрика «Рошен» у 2013-2017 рр.*Джерело: сформовано на основі даних [16].*

Результати дослідження свідчать про відсутність на підприємствах харчової промисловості, у тому числі й у великих компаніях, систематичних заходів щодо інноваційного розвитку, тобто в даний час інноваційна активність дуже низька.

Рівняння регресії обсягу капітальних інвестицій та чистого доходу від реалізації продукції в промисловості України дозволили зробити висновок, що обсяги залучених підприємствами інвестицій майже не застосовуються в розробці і впровадженні інновацій. За таких умов додаткове вкладання 1% капітальних інвестицій в промисловість України здатне забезпечити підвищення рівня чистого доходу від реалізації продукції в промисловості лише на 0,292%. Надто мала частка витрат на інновації в структурі інвестицій не сприяє зростанню конкурентоспроможності ні харчової промисловості, ні економіки країни загалом.

Аналіз досвіду розвинених економік світу [10] вказує на те, що в країнах, де забезпечення конкурентоспроможності виведене на практичний рівень державної політики, особлива увага приділяється розвитку інноваційних галузей економіки, покликаних забезпечувати її конкурентний потенціал у майбутньому. Необхідними умовами цього є централізація відповідних ресурсів, закріплення високотехнологічної "спеціалізації" країни у міжнародному поділі праці, прагнення розмістити на власній території виробництва, які стануть визначальними у конкурентній боротьбі майбутнього.

Сучасна ж державна політика має бути орієнтованою на консолідацію внутрішніх суб'єктів економічних відносин в межах країни, а також вихід національних корпорацій на світову арену, залучення у їх діяльність потужностей і ресурсів інших країн. Досягнення високого рівня конкурентоспроможності має визначатися можливістю створення кращого продукту чи послуги в приблизно рівних умовах розвитку, у тому числі в умовах інтеграції економік та уніфікації умов господарювання (зокрема, в межах ЄС). Разом з тим, Уряд повинен передбачати та виявляти критичну межу, за якою збільшення прибутковості окремих суб'єктів спричиняє погіршення умов діяльності інших. Внаслідок цього виникає загроза пригнічення розвитку перспективних напрямів. Зокрема, ще Дж. Кейнс відзначав, що умови процвітання окремої фірми не ідентичні умовам процвітання економіки в цілому [17]. Виникають суперечності, які необхідно вирівнювати за допомогою реанімації порушених загальноекономічних пропорцій.

Висновки

Проведений аналіз матеріально-технічного забезпечення харчових підприємств України свідчить про їх низьку сприйнятливість до технологічних інновацій і відповідно недостатній рівень модернізації у порівнянні зі світовими аналогами. Незважаючи на окремі позитивні зрушення стану технічної модернізації у 2015–2018 рр. (покращення показників фондомісткості та фондоозброєності праці), в харчовій промисловості залишаються не вирішеними немало проблем: низький рівень технічного й технологічного забезпечення значної кількості підприємств; недостатній ступінь оновлення активної частини виробничих фондів; недостатні обсяги фінансування інноваційної діяльності через брак власних коштів підприємств; висока вартість кредитних ресурсів; недостатня підтримка держави та ін.

Інноваційний розвиток харчової промисловості невіддільний від розвитку національної економіки. Створення національної системи підтримки інновацій та технологічного розвитку на основі масштабного технологічного оновлення виробництва, з використанням передових науково-технічних розробок, забезпечить перехід економіки на інноваційний шлях розвитку, створить необхідні умови для реалізації в повній мірі конкурентних переваг українських виробників харчової продукції.

Бібліографія

1. Саблук П. Т., Шпикуляк О. Г., Курило Л. І. та ін. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: монографія. Ін-т аграр. економіки. Київ. 2010. 704 с.
2. Сичевський М. П., Коваленко О. В. Чинники інноваційної конкурентоспроможності харчової промисловості в контексті глобалізації. Економіка АПК. 2016. №11. С. 60-67.

3. Дейнеко Л. В. Комплексне дослідження інноваційного розвитку сфери виробництва продуктів харчування в умовах посилення ризиків продовольчої безпеки. Регіональна економіка. 2013. №2(68). С. 219-222.
4. Юзефович А. Е., Крисанов Д. Ф. Пріоритети інноваційного розвитку АПК України: наукова доповідь. Київ: Об'єднаний інститут економіки НАН України. 2005. 55 с.
5. Куць О. І. Іноземні інвестиції в економіку України. Науково-аналітичне видання. "Напої. Технології і інновації". 2011. №5.
6. Бокій О. В. Досвід державної підтримки інвестиційно-інноваційного розвитку харчової промисловості в Україні і світі. Продовольчі ресурси. 2019. №13. С. 214-229. <https://doi.org/10.31073/foodresources2019-13-21>.
7. Коваленко О. В., Яценко Л. О. Оцінка стану та забезпечення фінансової стабільності інноваційно-інвестиційного розвитку харчової промисловості. Продовольчі ресурси. 2019. №13. С. 237–247. <https://doi.org/10.31073/foodresources2019-13-23>.
8. Klaus Schwab. The Global Competitiveness Report 2018, World Economic Forum. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf>
9. Власюк О. С. Стратегії розвитку України: теорія і практика. Київ: Адмін. Президента України, Нац. ін-т стратег. дослідж. 2002. 815 с.
10. Шнипко О. С. Торговельні війни в умовах глобалізації: значення для України. Інвестиції: практика та досвід. 2011. №21. http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2011/3.pdf.
11. Кремень В., Ткаченко В. Україна: ідентичність у добу глобалізації (начерки метадисциплінарного дослідження). Київ : Т-во «Знання» України, 2013. 471 с.
12. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура, 2000. 608 с. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/08.php.
13. Державна служба статистики України. Статистична інформація. <http://www.ukrstat.gov.ua>.
14. Сичевський М. П. Харчова промисловість як основа продовольчої безпеки та розвитку держави. Київ: Аграр. Наука, 2019. 388 с.
15. Дрейпер Н., Смит Г. Прикладной регрессионный анализ, 3-е издание; перевод с англ. Москва: Издательский дом «Вильямс». 2007. 912 с.
16. Офіційний сайт Агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. <https://smida.gov.ua>.
17. Кейнс, Джон М. Общая теория занятости, процента и денег. Ассоц. рос. вузов; пер. с англ. Н. Н. Любимова; под ред. Л. П. Куракова. Москва : Гелиос АРВ, 1999. 351 с.

References

1. Sabluk P., Shpykuliak O., Kurylo L. ta in. (2010). Innovatsiina diialnist v ahrarnii sferi: instytutsionalnyi aspekt [Innovation in the agricultural sphere: institutional aspect]: monohrafiia. In-t ahrar. ekonomiky. Kyiv, 704 p. [in Ukrainian].
2. Sychevskiy M., Kovalenko O. (2016). Chynnyky innovatsiinoi konkurentospromozhnosti kharchovoi promyslovosti v konteksti hlobalizatsii [Factors of food industry innovation competitiveness in the context of globalization] Ekonomika APK [Economics of AFC], № 11, P. 60-67 [in Ukrainian].
3. Deineko L. (2013). Kompleksne doslidzhennia innovatsiinoho rozvytku sfery vyrobnytstva produktiv kharchuvannia v umovakh posylennia ryzykiv prodovolchoi bezpeky [Complex research of innovative development of food production in terms of strengthening food security risks] Rehionalna ekonomika [Regional economy], № 2(68), P. 219-222 [in Ukrainian].
4. Yuzefovych A., Krysanov D. (2005). Priorytety innovatsiinoho rozvytku APK Ukrainy [Priorities of innovative development of agroindustrial complex of Ukraine]: naukova dopovid. Kyiv: Obiednanyi instytut ekonomiky NAN Ukrainy, 55 p. [in Ukrainian].

5. Kuts O. (2011). Inozemni investytsii v ekonomiku Ukrainy [Foreign investments in the economy of Ukraine]. Naukovo-analitychne vydannia. "Napoi. Tekhnolohii i innovatsii" [Drinks. Technology and innovation], № 5 [in Ukrainian].
6. Bokii O. (2019). Dosvid derzhavnoi pidtrymky investytsiino-innovatsiinoho rozvytku kharchovoi promyslovosti v Ukraini i sviti [Experience of state support of investment-innovative development of food industry in Ukraine and in the world] Prodovolchi resursy [Food resources], № 13, P. 214-229. <https://doi.org/10.31073/foodresources2019-13-21> [in Ukrainian].
7. Kovalenko O., Yashchenko L. (2019). Otsinka stanu ta zabezpechennia finansovoi stabilnosti innovatsiino-investytsiinoho rozvytku kharchovoi promyslovosti [Assessment of the state and provision of financial stability of innovation-investment development of the food industry]. Prodovolchi resursy [Food resources], №13, P. 237-247. <https://doi.org/10.31073/foodresources2019-13-23> [in Ukrainian].
8. Klaus Schwab (2018). The Global Competitiveness Report 2018, World Economic Forum. <http://www3.weforum.org/docs/GCR2018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2018.pdf> [in English].
9. Vlasniuk O. (2002). Stratehii rozvytku Ukrainy: teoriia i praktyka [Development strategies of Ukraine: theory and practice] Kyiv: Admin. Prezydenta Ukrainy, Nats. in-t strateh. doslidzh, 815 p. [in Ukrainian].
10. Shnyupko O. (2011). Torhovelni viiny v umovakh hlobalizatsii: znachennia dlia Ukrainy [Trade wars in the conditions of globalization: importance for Ukraine] Investytsii: praktyka ta dosvid [Investment: practice and experience], № 21. http://www.investplan.com.ua/pdf/21_2011/3.pdf [in Ukrainian].
11. Kremen V., Tkachenko V. (2013). Ukraina: identychnist u dobu hlobalizatsii (nacherky metodystyplinarного doslidzhennia) [Ukraine: Identity in the Age of Globalization (Outlines of a methodological Study)] Kyiv : T-vo «Znannia» Ukrainy, 471 p. [in Ukrainian].
12. Kastels M. (2000). Informatsionnaya epoha: ekonomika, obschestvo i kultura [The Information Age: Economics, Society and Culture], 608 p. http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/kastel/08.php [in Russian].
13. Derzhavna sluzhba statystyky Ukraïny. Statystychna informacija. [State Statistics Service of Ukraine. Statistical information]. <http://www.ukrstat.gov.ua> [in Ukrainian].
14. Sychevskiy M. (2019). Kharchova promyslovist' yak osnova prodovol'choyi bezpeky ta rozvytku derzhavy. Monohrafiia [Food industry as a basis for food security and state development. Monograph]. Kyiv: Ahrar. Nauka, 388 p. [in Ukrainian].
15. Dreyper N., Smit G. (2007) Prikladnoy regressionnyiy analiz [Applied regression analysis], 3-e izdanie.; perevod s angl. Moskva: Izdatelskiy dom «Vilyams», 912 p. [in Russian].
16. Ofitsiinyi sait Ahentstva z rozvytku infrastruktury fondovoho rynku Ukrainy. [Official site of the Agency for Infrastructure Development of the Stock Market of Ukraine]. <https://smida.gov.ua> [in Ukrainian].
17. Keynes, Dzhon M. (1999) Obschaya teoriya zanyatosti, protsenta i deneg [General theory of employment, interest and money] Assots. ros. vuzov; per. s angl. N. Lyubimova; pod red. L. Kurakova. Moskva: Gelios ARV, 351 p. [in Russian].